

Samlad Nietzsche att njuta

Efter andra världskrigets slut och fascismens sammanbrott, trodde väl ingen att filosofen Friedrich Nietzsche (1844–1900) skulle dyka upp på scenen igen. Han hade ju hyllat övermänniskoidealet, han var antisemit, elitist, sexist ... Men som en fågel Fenix steg han ur askan, och plötsligt skulle alla läsa honom. Nu kommer hans *Samlade skrifter* på svenska.

Poststrukturalister och postmodernister betygade honom sin vördnad. Varje intellektuell med någon självaktning strödde fraser ur hans fatatur omkring sig. Alla, tycktes det, hade sin egen tolkning av hans ofta dunkla, ironiska, överhettade och provokativa texter. Men vad så han egentligen?

Mycket av den gängse bilden av Nietzsches tänkande byggde på fel- och övertolkningar. Han beundrade Richard Wagner, ja, men han bröt också med honom och kom alltmer att förkasta Wagners bombasmer och teatrala operor. Han var intelligensaristokrat, ja, men han var också en provocerande nihilist och anarkist, som avskydde staten och varje form av politisk organisering. Han ogillade den socialistiska arbetarrörelsen, men han hyllade samtidigt den hårt arbetande människan och vurmde för arbetarklassens (och kvinnans) rätt till utbildning, fri- och rättigheter och ett dragligt liv.

Längst ifrån att vara den machoman som nazisterna har velat göra honom till, var nästan alla hans få personliga vänner kvinnor.

Han var visserligen sprungen ur djupet av den tyska historien, den tyska bildningstraditionen och det tyska tänkandet, men han var ingen arier. I själva verket hyllade han rasblandning som ett sätt att förbättra det tyska folkmaterialet. Han foreslog rentav att man skulle "skjuta alla antisemiter".

En andlig styrka

"Overmänniskan", då? I en tidig skrift – *Så talade Zarathustra* – hyllar han ett övermänniskoideal, men övermänniskan representerar snarare andlig eller själslig styrka än en fysisk. Kanske finns det ett slags relation mellan denna tidiga vurm för övermänniskan och Nietzsches egen fysiska bräcklighet och livslånga sjuklighet?

Som många andra stora tänkare, från Pythagoras till Rousseau, intresserade han sig för diet och kosthållning. Andligt över-

Filosofi

Samlade skrifter av Friedrich Nietzsche

Vol 1: *Tragedins födelse, Filosofin under grekernas tragiska tidsålder*

Overs. Martin Tegen och Joachim Retzlaff
Noter och efterord Hans Ruin

Vol 3: *Mänskligt, alltför mänskligt – En bok för fria andar*

Overs. och noter Lars Bjurman

Efterord Ulif I. Eriksson

Symposium, 2000

lägsen, som han uppfattade sig själv, skulle han också genom att äta rätt och motionera mycket (han var en närmast manisk vandrare), bota sig själv från sin fysiska svaghet. Ibland får detta rent komiska konsekvenser för honom själv.

Bilden börjar rättas till

Länge dominerade den vulgära Nietzschebilden och omöjliggjorde en förnuftig diskussion av hans tänkande. Detta börjar nu rättas till. Utmärkt då att bokförlaget Symposion har inlett ett heroiskt arbete att utge Nietzsches *Samlade skrifter* i tio volymer, varav två (volymer 1 och 3) nu föreligger i utmärkt översättning och med initerade efterskrifter och kommentarer. Band ett utgörs av Nietzsches första bok *Tragedins födelse* samt ett utkast till den ofullbordade *Filosofin under grekernas tragiska tidsålder*.

Den andra volymen innehåller en av Nietzsches allra viktigaste skrifter, den omfångsrika (med tillägg och appendix mer än 500 sidor) *Mänskligt, alltför mänskligt – En bok för fria andar*. Den boken brukar betecknas som Nietzsches definitiva brytning med Richard Wagner och med idealismen och den religiösa romantikens världsbild. Det är med denna bok Nietzsche så att säga blir Nietzsche.

Det antika Grekland hyllades av Nietzsche.

Nietzsche är en notorisk rabulist och ikonoklast; allt ska provas, allt ska om möjligt ifrågasättas och rivs ned. Ibland kan det vara svårt att veta om han menar vad han skriver eller om han bara pröva sina tankar och driver dem till sin spets för att se vartåt det barkar. I stället för att tänka först och skriva sedan, skriver han medan han tänker. I likhet med till exempel Sören Kierkegaard.

Det finns inga sakrosakta ståndpunkter, inga eviga sanningar – det enda som intresserar honom är att komma bortom gottköpsmoralismens försanällanden och underkasta allt det individuella perspektivets prövning. Individens existens är allt som finns; värderingar och åsikter kan skifta, men individen, människan består. Hon lever nedsänkt i tillvaron, utlänad åt sig själv.

Sökande efter rättesnöre

Mot 1800-talets slut stod den europeiska kulturen inför sin kanske värsta kris. Religion och vetenskap var på väg att förlora greppet över sinnen. Var skulle man finna

ett rättesnöre att leva efter? Den borgerliga kulturen borde sprängas i luften, ansåg många; genom att prova alla sanningar kunde individen möjligen hitta fram till ett slags personlig moral. För Nietzsche var då antikens greker och Jesus föredömen. Mycket av hans tänkande, och framför allt andemeningen i vad han säger, ligger förborgat i en av hans märkligaste aforismer, från den sista bok, *Ecce Homo* (Se människan), som han publicerade innan sinnessjukdomen tog överhanden:

"Härna är att apa efter – jag vill åtminstone apa före!"

Stoikernas *amor fati* (kärlek till ödet) gör Nietzsche till sin paroll. I läran om den eviga återkomsten, utvecklar han en historieuppfattning och en kosmologi, som innebär att alla händelser, alla förlopp, alla skeenden upprepas i ett oändligt tidsperspektiv. Inet nytt under solen, alltså! Jordelivet är bara en evig upprepning, någon frälsning finns inte. Gud är död!

"De som inte kan stå ut med domen att det inte finns någon frälsning fortjänar att gå under!"

Samtidens nära framtid bör vara vår fortid. Mot den populistiska demokratin sätter han den grekiska antikens stoiska ideal.

Kristendomen väckte avsky

Kristendomen har fullbordat det antika idealens undergång. Kristendomens förnekande av allt världsligt, dess förakt för kroppen och begären, för våra instinkter, väcker Nietzsches avsky.

Världen är inte svart eller vit, verkligheten är ytterst komplex, och med Herakleitos kan han säga att "allt flyter" – det är det individuella perspektivet som formar sanningen.

Friedrich Nietzsche är en synnerligen motsägelsefull tänkare. Han är dessutom en tänkare som överskrider gränser. Hans filosofiska skrifter liknar inga andra. I likhet med Sören Kierkegaard skriver han lika mycket skönlitteratur som filosofi.

Med åren ska aforismen bli den form han föredrar. Naturligtvis ädrog detta honom inget annat än förakt och löje från fackfilosofiskt håll. Men till skillnad från de flesta av hans samtida, är Nietzsches skrifter fortfarande läsbara, och de förmår fortfarande irritera, provocera och väcka till eftertanke.

KAJ SVENSSON

Bon Lloc klarade flytten med bravur

Bon Lloc betyder "bra ställe" på katalanska och det är Bon Lloc. Elegant, gott, innovativt och med rask, kunnig och trevlig upppassning. Men köket är inte helt pålitligt när det ligger fisk i pannan.

Förr var Bon Lloc granne med polisen på Kungsholmen, men nu finns restaurangen på Regeringsgatan i en lokal som en gång var teater men sedan 1980-talets mitt har hyst en rad framstående matetablissemang. Först Coq Blanc, som blev Videgård, som följdes av Eric Lallerstedts Pica Pica som nu alltså har ersatts av Mathias Dahlgren och Bon Lloc.

ANSKE HAR DEN SNABBA omloppstiden för krogarna med prisnivån att göra eller ett svårt läge i utkanterna av city. Möjligen bryter Bon Lloc mönstret. Publiktilströmningen är i alla fall mycket god. Det är för närvarande åtskilliga dagars väntetid på bord, trots att lokalen är stor och rymlig.

I den genomsnittligt sett påfal-

lande unga skara utetare som har trotsat den långa väntetiden och gjort sig omaket att ta sig till Regeringsgatan norra ände, noterade kroginspektionen såväl bankdirektören Jacob Palmstierna som generaldirektören och förre ordföranden i Handels Kenth Pettersson.

Fick de njutning för besväret? Det beror på vad de sökte. Det finns krogar som ligger bättre, det finns krogar med vackrare interiör, det finns krogar med mer gemyt, men det finns inte många andra ställen i Stockholmstrakten som kan mäta sig med Bon Lloc på det gastronomiska planet. Ett knäppt tiotal eller så.

Överst på denna spansk-fransk-italienskt inspirerade krogssatellit står en handfull läckra tapasrätter med ricotta fylld paprika som

Kroginspektionen testar:

Bon Lloc

Betyg: 17 poäng

Adress: Regeringsgatan 111.

Stockholm

Telefon: 08-660 60 60

Öppet: 17–24 måndag–lördag

Priser: Förrätter 150–250 kronor,

huvudrätter 270–305 kronor

Köksmästare: Mathias Dahlgren

en verklig höjdpunkt. Mycket gott var också gäslverparfait samt friterad torsk med vitlöksmajonnäs. Inte fullt så lyckad var salladen på potatis och kronärtskocka.

BLAND DE MER SUBSTANTIELLA förrätterna var terrin på anka med truffel och äppelpuré oförglömligt friterad liksom karljohans svampscappuccino med pumpapuré och bondbönor. Mindre deli-

Bon Lloc verkar trivas på Regeringsgatan.

Krogguiden
(Skala 1–20)

17 p.

Bon Lloc

12 p.

Hestravikens
värdshus (1/01),
Töftaholms herr-
gård (1/01),
Ristorante Bettola
di Papa Sisto
(1/01)

kata var huvudrätterna halstrad torsk och olystekt hälleflundra. Båda dessa bitar ömtåligt fiskkött hade fått för mycket tillagning och var torra och sega. Se upp med fisk alltså och säg till om det inte är bra!

Bättre skötte sig köket när kroginspektionen beställde marul-sescalope med skaldjurspaella och friterad rödtunga med kapris-majonnäs. Men allra bäst var confite-

rad kalvbringa, en härligt smakrik och originell komposition som smälte i munnen.

Vinlistan ligger i samma kvalitetsklass som maten. Urvalet är stort, kvaliteten hög och priserna i alla fall inte oförsäkrade.

Bon Lloc har klarat flytten från Kungsholmen till Regeringsgatan med glans och bibehåller betyget 17 poäng från tidigare inspektion.

KROGINSPEKTIONEN